

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ЦІНОУТВОРЕННЯ ДЛЯ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ КОМПАНІЙ

Проаналізовано тенденції розвитку та основні проблеми й особливості галузі зв'язку, їх вплив на методику ціноутворення на телекомунікаційних підприємствах, яка базується на основі достовірної облікової інформації відносно витрат по наданню послуг і аналізу їх динаміки та дає можливість визначення оптимальної ціни (тарифу), що впливає на прибутковість, рентабельність та має важливе соціальне значення.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: ціна, витрати, собівартість, телекомунікації.

Сучасна економіка України характеризується складною фінансовою ситуацією, високим рівнем конкурентної боротьби, дисбалансом споживчих можливостей. У зв'язку з цим, для кожної компанії зростає значимість наявності інформації, що надаються засобами зв'язку. Телекомунікаційні системи, як основна частина засобів зв'язку, відіграють все більшу роль, як у діловому житті, так і в повсякденні. Галузь зв'язку є однією з найбільш наукомістких галузей інфраструктури суспільства, гарантом технологічних інновацій та входження України до світового інформаційного простору, тому вдосконалення телекомунікаційної інфраструктури набуває особливого значення на сучасному етапі його формування і розвитку.

Зв'язок відіграє велику роль у збалансованому розвитку глобальної економіки. Він є зв'язуючим елементом між промисловістю, сферою послуг і користувачами, а також між віддаленими територіями та економічними центрами.

Протягом останніх років спостерігається стрімке зростання та розвиток телекомунікаційного ринку в нашій країні, існує вже досить велика кількість фірм, що надають телекомунікаційні послуги, в тому числі послуги мобільного, супутникового, транкигового зв'язку, послуги в мережі Інтернет та комп'ютерні послуги. На сьогодні це одна з найприбутковіших галузей, де обсяг ринку по експертним оцінкам досягає 40 млрд грн, а сегмент ринку послуг комп'ютерного зв'язку є одним з найдинамічніших

серед інших сегментів телекомунікаційних послуг. За цих умов особливої актуальності набуває дослідження закономірностей методики обліку та аналізу витрат по наданню послуг зв'язку, формування прозорого і об'єктивного механізму тарифоутворення і тарифного регулювання, який має ґрунтуватись на такому показнику, як «собівартість» та «витрати на надання послуг».

Перебудова облікової системи підприємств, недосконалість нормативно-методичного забезпечення бухгалтерського обліку й аналізу витрат по наданню послуг зв'язку зумовили необхідність подальшого поглиблення теоретичних досліджень і практичних розробок з удосконалення існуючих методик щодо цього питання, які набувають особливої актуальності в загальній схемі управління телекомунікаційним виробництвом і обумовлюють необхідність розгляду основних положень по формуванню і вдосконаленню системи обліку й аналізу витрат. Це матиме суттєвий вплив як для розвитку галузі, так і для зростання інформатизації всього суспільства.

Загальні проблеми ціноутворення, обліку і аналізу витрат по наданню послуг зв'язку досліджували у своїх наукових працях українські та зарубіжні вчені-економісти: М. А. Горелик, С. О. Дадеркіна, Л. В. Кузнецова, Л. Д. Рейман, А. Ю. Щуровська. Проте поки що залишається низка невирішених питань, зокрема: відсутність науково обґрунтованих підходів до процесу розподілу витрат та формування тарифів на різні послуги телекомунікаційного зв'язку, що враховують особливості технологічних процесів телекомунікаційної галузі і обумовлюють об'єктивну необхідність розроблення й впровадження теоретичних та методичних положень по формуванню і вдосконаленню обліку витрат як основи для встановлення тарифів на всі види послуг зв'язку.

Продукцією в означеній галузі є не сама інформація, а послуги, пов'язані з її розповсюдженням та отриманням. Тому важливого значення набувають визначені особливості галузі та специфіка продукту що виробляється (передача інформації і повідомлень), що потребують специфічного підходу до організації та методики обліку витрат, визнання витрат, калькулювання собівартості та на їх основі формування тарифної політики телекомунікаційного підприємства.

Перша особливість визначається специфікою продукту, який не має матеріальної форми, а являє собою кінцевий корисний ефект (результат виробничої діяльності) процесу передавання повідомлень та інформації від відправника до користувача. Неречовий (нематеріальний) характер кінцевого продукту обумовлює

відсутність використання у виробничому процесі сировини і матеріалів та їх зв'язок з виробничою собівартістю наданих послуг, що впливає на структуру виробничих витрат телекомунікаційних підприємств.

Друга особливість послуг зв'язку тісно пов'язана з першою і характеризується нерозривністю у часі споживання послуг зв'язку та процесу їх виробництва. Ця особливість чітко виражена у телефонному зв'язку, де сам процес передавання телефонного повідомлення відбувається за участю абонента, тобто збігається з процесом споживання. Відповідно до цієї особливості кінцевий результат виробничої діяльності галузі — послуга — не може зберігатися на складі, вилучатися із сфери виробництва і надходити до сфери обігу для реалізації. Із цієї особливості випливає вимога підвищення якості наданих послуг і прискорення процесу обліку. В бухгалтерському обліку це означає, що відсутнє незавершене виробництво.

Третя особливість галузі зв'язку полягає в тому, що на відміну від промисловості, де предмет праці підлягає речовій зміні, а після цього, надходячи до сфери обігу, стає товаром і тільки через певний час використовується користувачем, то у виробничому процесі підприємств зв'язку інформація має піддаватися лише переміщенню у просторі (передавання інформації та повідомлень). Інші зміни означають її викривлення, втрату ознак і цінності та завдають збитків користувачам. З урахуванням цієї особливості велике значення мають достовірність передавання повідомлень, точність їх відтворення і забезпечення в процесі передавання інформації всіх кількісних і якісних параметрів, що характеризують їх споживні властивості.

Четверта особливість галузі зв'язку характеризується тим, що процес обміну інформацією завжди двосторонній і, оскільки потреба в передаванні інформації може виникати між абонентами в різних населених пунктах, то передбачає створення надійної і розгалуженої мережі зв'язку. Мережа зв'язку складається із підприємств, об'єднаних між собою лініями і каналами зв'язку, що діють у межах єдиного технологічного процесу. В цих умовах окреме підприємство зв'язку не завжди виступає єдиним виробником послуг, а виконує визначені виробничі функції на конкретних етапах (вхідному, вихідному, транзитному) технологічного ланцюжка.

Дослідженні особливості, тенденції та закономірності розвитку телекомунікаційної галузі, уможливили визначення ключових факторів їх впливу на організацію та методику облі-

ку витрат, формулювання концептуального підходу до розподілу витрат, обґрунтування необхідності впровадження класифікаційної ознаки витрат залежно від обсягу виробництва послуг зв'язку.

Від того, наскільки правильно обрана цінова політика, залежить фінансова стійкість оператора зв'язку, рівень доходів і прибутку. До того ж самі користувачі зацікавлені в оплаті тих послуг, які вони дійсно отримали, не субсидуючи інші послуги, що мало місце в практиці ціноутворення телекомунікаційних компаній (так, високодохідний міжміський та міжнародний зв'язок покриває витрати на сільський зв'язок). Ціни на послуги повинні бути гнучкими, змінюватись при умові розвитку послуги, пристосовуватись до нових потреб клієнтів. У зв'язку з цим можна більш повно визначити принципи формування ціни на телекомунікаційні послуги:

1. відповідність ринковій ситуації;
2. підтримання конкурентоздатного рівня;
3. доступність (залучення широкого кола клієнтів);
4. зацікавленість клієнтів;
5. гнучкість на різних стадіях життєвого циклу послуг.

При визначенні ціни важливим також є облік основних ціноутворюючих факторів, що впливають на вартість послуг. Їх можна поділити на:

технологічні — швидкість передавання інформації, потужність та вид використовуваного обладнання, пропускні можливості мереж зв'язку, сумісність використовуваного обладнання та ін.;

економічні (внутрішні та зовнішні) — потреби ринку, рівень ризику, розподіл робіт серед персоналу, якість наданих послуг, якість використовуваного обладнання та ін.;

галузеві — види взаєморозрахунків між операторами зв'язку, раціональний розподіл засобів зв'язку, рівень витрат на утворення засобів зв'язку.

Розрахунок ціни можна здійснювати, використовуючи наступні етапи (рис. 1).

Рис 1. Етапи ціноутворення

Дослідження по першим двом та четвертому етапах можуть бути проведені аналогічно дослідженням, які проводять компанії з різними видами діяльності. А при аналізі витрат необхідно враховувати те, що повна собівартість наданих послуг телекомунікаційної компанії за конкретний період буде включати всі витрати, які вона надає. Так, для компанії, що надає послуги мобільного зв'язку, до повної собівартості увійдуть витрати по наданню міжнародного зв'язку, міського, роумінг, електронна пошта, Інтернет, автовідповідач, прийом та передавання факсимільних повідомлень, данні по рахунку й ін.

Розглядаючи витрати по наданню послуг зв'язку перевагу слід надати тій класифікаційній ознаці, яка по своїй економічній ролі має найбільш вагомий вплив на загальні витрати телекомунікаційних підприємств. Такою ознакою, на наш погляд, є залежність витрат від зміни базового показника — обсягу наданих послуг. Тому в процесі управління витратами по наданню послуг зв'язку важливе значення має їх розподіл на постійні та змінні. Як відомо, цей поділ напряду залежить від обсягу наданих послуг зв'язку (трафіку). І до традиційних завдань з обліку витрат слід додати наявність інформації про зміни витрат залежно від змін обсягів виробництва.

Етап класифікації витрат і процес формування собівартості наданих послуг зв'язку повинен передувати етапу аналізу фінансових результатів діяльності підприємства за попередній період або складанню перспективних планів на майбутнє. Це надасть можливість оцінювати і обґрунтовувати ефективність управлінських рішень на основі вивчення причинно-наслідкового взаємозв'язку обсягів реалізації послуг зв'язку, собівартості і прибутку та поділу витрат на постійні та змінні. Також визначати критичні величини обсягу наданих послуг, постійних і змінних витрат, тарифів, оптимальний рівень виробництва, коли граничні витрати = граничним доходам, визначати вплив цих факторів на економічний стан підприємства, оцінювати отримані результати забезпечувати ефективне управління виробничо-фінансовою діяльністю телекомунікаційного підприємства. Побудова обліку та аналізу витрат у розрізі їх постійної та змінної величини дасть змогу підприємствам зв'язку визначити причини зростання постійних витрат, доцільність зміни їх структури, здійснити науково-аналітичне обґрунтування зміни тарифів і виявити найбільш впливові важелі по збільшенню прибутку.

Накопичення інформації про витрати, шляхом утворення інформаційної бази даних, — важлива складова для прийняття рі-

шень про рівень тарифів на надання послуг зв'язку. Для підприємств, які можна віднести до категорії цінових послідовників (коли ціни встановлюються загальними силами попиту та пропозиції) і для підприємств, які є лідерами по встановленню цін, інформація про витрати відноситься до релевантної для прийняття рішень про встановлення тарифу (ціни) залежно від часу .

На основі достовірної облікової інформації відносно витрат на надання послуг і аналізу їх динаміки стає можливим визначення оптимальної ціни (тарифу), що впливає на прибутковість, рентабельність.

Література

1. *Голубницкая Е. А., Жигульская Г. М.* Экономика связи: Учебник для вузов. — М.: Радио и связь, 2000. — 392 с.
2. Концепція розвитку телекомунікацій в Україні до 2010 року: Затверджена розпорядженням КМУ від 07.06.2006. № 316-р.
3. *Рейман Л. Д.* Теория и практика функционирования телекоммуникационных рынков. — М.: ОЛМА-Пресс, 2002. — 348 с.
4. *Тренгмар Д.* Комплексные решения для телекоммуникационных компаний // Мир связи. — Connect. — 2007. — № 8.

Стаття надійшла до редакції 10.11.2008